

Vse poti vodijo v knjižnico

All Roads Lead to the Library

Nataša Logar Andič

Izvleček

Oktober je med drugim tudi mednarodni mesec šolskih knjižnic. V tem času šole šolskim knjižnicam po vsem svetu posvečajo posebno pozornost ter praznično poudarjajo njihovo pomembnost z različnimi dejavnostmi, ki potekajo v njih. Knjižničarji se trudijo na najrazličnejše načine privabiti učence v knjižnico in jih spodbuditi k branju, s projekti pa tako razvijajo bralno kulturo otrok in pozitiven odnos do knjig, negujejo njihovo ljubezen do knjig in jih oblikujejo v zahtevnejše bralce. V prispevku so opisane knjižnične dejavnosti, ki so bile oktobra 2023 izvedene v šolski knjižnici Osnovne šole Frana Albrehta Kamnik. V šolskem letu 2023/2024 je bil slogan meseca "Šolska knjižnica: kjer ustvarjalnosti in domišljiji ni meja". Slogan je tako v prvi vrsti spodbujal k dožemanju šolske knjižnice kot prostora, ki navdihuje ter spodbuja k ustvarjalnosti in uporabi domišljije ter kjer se učenci počutijo prijetno in predvsem varno.

Ključne besede: šolska knjižnica, mednarodni mesec šolskih knjižnic, branje, bralna motivacija, knjižnične dejavnosti

UDK 027.8

Abstract

October is, among other things, the International School Library Month. During that month, school libraries across the world are devoted special attention, with various activities taking place in them to highlight their importance. Librarians try to attract pupils to the library and encourage them to read in diverse ways; through projects, they develop the children's reading culture and positive attitude towards books, nurture their love of books, and mould them into more demanding readers. The article describes library activities that were implemented in October 2023 at the school library of the Fran Albreht Kamnik Primary School. In the 2023/2024 school year, the slogan of the month was "School Library: Where Creativity and Imagination Know No Bounds". Thus, the slogan mainly promoted a perception of the school library as a place that inspires; that encourages creativity and using one's imagination; and as a place where pupils feel good and, above all, safe.

Keywords: school library, International School Library Month, reading, reading motivation, library activities

Uvod

Danes šolske knjižnice niso več samo prostor, kjer knjižničar v miru in tišini le izposoja knjige, temveč so mnogo več – so prava informacijska, kulturna in medgeneracijska središča. S tem se je spremenila tudi sama vloga knjižničarja. Ta mora v današnjem času poleg vseh drugih nam že znanih funkcij, ki jih opravlja, uporabnikom nuditi pomoč tudi kot informacijski strokovnjak. Prav tako mora znati prirejati kulturne dogodke in knjižne dejavnosti, povezovati različne generacije ljudi, biti mora aktiven promotor branja (mlade bralce mora navdušiti za branje knjig, še posebno tiste, ki oklevajo), znati mora sodelovati z učitelji in zunanjimi deležniki, učence bralno opismenjevati itd. Kot pravi Medved (2020), mora knjižničar učence znati pripraviti na izzive informacijske dobe, učiteljem pa naj bi pomagal najti nove in izboljšane metode poučevanja. Postal naj bi dinamičen učitelj na področju uporabe informacijske in komunikacijske tehnologije. Velik del nalog šolskega knjižničarja zavzema predvsem (biblio)pedagoško delo. Pri tem gre za izobraževanje uporabnikov za aktivno in ustvarjalno uporabo knjižnice, knjižničnega gradiva ter razvijanje bralne spretnosti in bralne kulture (sem spadajo učenje spretnosti uporabe knjižnice, sodelovanje pri učenju raziskovalnih in referenčnih spretnosti, sodelovanje pri navajanju učencev na samostojno (vseživljenjsko) učenje in navajanje učencev na uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije) (Vilar, 2014). Z bibliopedagoško dejavnostjo knjižničar učence spodbuja, da obiskujejo knjižnico, ti pa z uporabo le-te poglobijo svoje znanje, ki so ga pridobili pri pouku. Poleg nalog, povezanih z lastnim (biblio)pedagoški delom v knjižnici in zunaj nje (na primer pri urah knjižničnega informacijskega znanja), so pglavitne naloge šolskega knjižničarja tudi sodelovanje z učitelji in strokovnimi delavci šole ter lastno strokovno izobraževanje (Vilar, 2014).

Knjižničar lahko z različnimi projekti, ki jih izvaja v knjižnici, močno pripomore k bralnemu opismenjevanju učencev. Še več, je ena ključnih oseb na tem področju. Fekonja (2004) govori o tem, da v knjižnico zahajajo večinoma uporabniki, ki jim branje ne povzroča težav. Takim uporabnikom je knjižnica zakladnica knjig, kjer vedno najdejo kaj zanimivega za branje. Vendar pa knjižničar veliko časa in truda vложи tudi v učence, ki niso močni bralci, z namenom, da jih nad branjem navduši. Šolska knjižnica uporabnike usposablja tudi za branje nelepislovnih besedil in tu ima še posebej pomembno nalogo – uporabnike mora bralno usposabljati in informacijsko opismenjevati.

Mednarodni mesec šolskih knjižnic

Vsako leto šolske knjižnice oktobra praznujemo mednarodni mesec šolskih knjižnic. Mednarodno združenje šolskih knjižničarjev (IASL – International Association of School Librarianship) nas je tudi v šolskem letu 2023/2024 povabilo k praznovanju in promociji šolskih knjižnic. Geslo meseca je bilo »Šolska knjižnica: kjer ustvarjalnosti in domišljiji ni meja«. Slogan nas je v prvi vrsti spodbujal k dožemanju šolske knjižnice kot prostora, ki navdihuje ter nas spodbuja k ustvarjalnosti in uporabi naše domišljije, kjer se počutimo prijetno in varno.

V šolskih knjižnicah v Sloveniji vsako leto poteka veliko različnih projektov za spodbujanje branja. Knjižničarji se trudimo na najrazličnejše načine privabiti učence v knjižnico in jih spodbuditi k branju. S projekti tako razvijamo bralno kulturo otrok in pozitiven odnos do knjig, negujemo njihovo ljubezen do knjig in jih oblikujemo v zahtevnejše bralce, bralce za vse življenje. Oktobra tako šole še posebej praznično poudarjajo pomembnost šolske knjižnice z različnimi dogodki, ki potekajo v njej. V nadaljevanju opisujem dejavnosti, ki sva jih s sodelavko, učiteljico slovenščine in knjižničarko Ireno Milivojevič Kotnik, v šolskem letu 2023/2024 izvedli v knjižnici Osnovne šole Frana Albrehta Kamnik. V prazničnem mesecu oktobru bi tako lahko pogovor »Vse poti vodijo v Rim« z lahkoto spremenili v »Vse poti vodijo v knjižnico«.

Z bibliopedagoško dejavnostjo knjižničar učence spodbuja, da obiskujejo knjižnico, ti pa z uporabo le-te poglobijo svoje znanje, ki so ga pridobili pri pouku.

Knjižnične dejavnosti

Likovno-literarni natečaj

V začetku oktobra je knjižnica razpisala natečaj, na katerem so lahko sodelovali vsi učenci z matične šole kot tudi s podružničnih šol. Natečaj je trajal do konca oktobra, 17. novembra pa smo razglasili nagrajence. Na ta dan namreč praznujemo rojstni dan Frana Albrehta, po katerem nosi ime tudi naša

Slika 1: Razstava likovnih in literarnih del
Foto: Nataša Logar Andič, 2023.

šola. Naslov natečaja se je glasil Šolska knjižnica – moj srečni kraj, kjer ustvarjalnosti in domišljiji ni meja. Učenci so lahko narisali svojega najljubšega knjižnega junaka, lahko pa so tudi napisali pesmico ali pravljico na temo šolska knjižnica – moj srečni kraj. Mlajši učenci so večinoma narisali knjižne junake, starejši pa so se lotili pisanja pesmic in pravljič. Prejeli smo več kot 160 izdelkov. Na Albrehtov dan smo na krajši prireditvi razglasili šest nagrajencev, ki so prejeli lepe nagrade in pohvale. Slovesno jim jih je izročila ravnateljica. Pohvale za sodelovanje in bombončke pa so prejeli tudi vsi prvošolci.

Pravljični kviz in pravljica uganka

Oktobra so učenci lahko reševali tudi pravljčni kviz in pravljčno uganko. Pravljični kviz je bil namenjen učencem od 2. do 5. razreda, pravljčna uganka pa je bila namenjena učencem 1. razreda. Na matični šoli in podružničnih šolah so učence v knjižnicah čakali listi z vprašanji. Ta so se nanašala na slovenske in tuje pravljice ter različne književne junake. Učenci so lahko izbirali med več odgovori, pri nekaterih vprašanjih pa so morali odgovore tudi zapisati. Če kakega odgovora niso vedeli, so lahko prišli v knjižnico in ga tam tudi poiskali. Kar nekaj učencev je to možnost tudi izkoristilo. Na začetku novembra smo izžrebali sedem nagrajencev, ki so prejeli lepe praktične nagrade.

Nacionalna izmenjava knjižnih kazalk

V šolskem letu 2023/2024 smo se ponovno pridružili projektu nacionalne izmenjave knjižnih kazalk, ki ga organizira Sekcija za šolske knjižnice pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije. Projekt je namenjen predvsem povezovanju šol, šolskih knjižnic, spoznavanju novih prijateljev in spodbujanju branja. Naša partnerska šola je bila Osnovna šola Šalek iz Velenja. Tako so naši prvo-, drugo- in tretješolci izdelali kar 256 kazalk za učence iz Velenja. Tema knjižnih kazalk je bila vezana na pravljice, ki so jih učenci prebirali pri pouku (Sovica Oka, Pod medvedovim dežnikom, Kekec in Bedanec, Harry Potter ...). Pred samim izdelovanjem kazalk so si učenci skupaj z učitelji ogledali tudi spletno stran partnerske šole, na zemljevidu Slovenije so poiskali Velenje, na spletu pa prebrali tudi malo o zgodovini samega mesta. Tako so poleg zabavnega dela ustvarjanja kazalk spoznali tudi nekaj novega. Na kazalke so narisali različne književne junake, na nekatere pa so napisali tudi citate, vezane na branje. Nastale so res lepe in zanimive knjižne kazalke. Sodelujoči razredi so partnerskim razredom napisali tudi pisma, v katerih so se razredi še posebej predstavili.

Razstave v knjižnici

Oktobra smo pripravili tudi več različnih razstav knjig. Prva je bila vezana na tematiko jeseni, druga na novosti v knjižnici in zadnja na noč čarovnic. V knjižnici smo na policah poiskali knjige za različne starostne skupine učencev in jih postavili na ogled na police pred knjižnico.

Skrivni prijatelj

Skrivni prijatelj je dejavnost, ki jo učiteljica slovenščine in knjižničarka Irena izvajata z učenci 6. razreda. Učenec si izmisli skrivno ime ter kasneje na seznamu poišče svoje ime in ime svojega skrivnega prijatelja. Oktobra učenci napišejo tri pisma, ki jih oddajo v posebno škatlo v knjižnici. Prvemu pismu

Projekt je namenjen predvsem povezovanju šol, šolskih knjižnic, spoznavanju novih prijateljev in spodbujanju branja.

Slika 2: Knjižne kazalke
Foto: Nataša Logar Andič, 2023.

Slika 3: Pisma za partnersko šolo
Foto: Nataša Logar Andič, 2023.

priložijo pesem, ki jim je všeč, v drugem pismu svojemu skrivnemu prijatelju priporočajo knjigo, ki so jo prebrali, v tretjem pismu pa naštejejo vsaj pet svojih dobrih lastnosti. Ko učenec prejme pismo od svojega skrivnega prijatelja, ga obvestilo čaka pred knjižnico, knjižničarka pa mu izroči pismo. Po počitnicah se razkrijejo skrivni prijatelji in tisti, ki so napisali in prejeli tri pisma, so nagrajeni. Dejavnost je zanimiva, saj se učenci tako še bolj spoznajo, bolje pa jih spozna tudi učiteljica. Učencem je igranje skrivnega prijatelja zelo všeč in se dejavnosti z veseljem udeležijo.

Knjižnični detektiv

Tudi v šolskem letu 2023/2024 smo za učence pripravili detektivsko igro knjižnični detektiv. V knjižnici so morali izpolniti pripravljen delovni list. Delovna lista sta bila dva – za starejše učence od 6. razreda naprej ter za mlajše učence od 2. do 5. razreda. Učenci so morali na knjižnih policah najprej poiskati določeno leposlovno knjigo in iz nje izpisati zahtevane podatke. Nato so morali izvesti določene gibalne vaje (poskoki, predkloni, počepi), da so poleg možganov razgibali še svoje telo. Po izvedenih vajah so morali na policah poiskati še eno poučno knjigo. Ko so jo našli, so se podali v pritličje šole oziroma v prvo nadstropje šole, kjer so našli nadaljnja navodila – morali so rešiti rebus in rešitev povedati knjižničarki. Za zaključek so morali poiskati še drugo leposlovno knjigo, v kateri so našli detektivsko uganko (iz knjige Skrivnostne uganke: preizkusi svoje možgančke in razvozljaj 25 skrivnostnih zgodb).

Slika 4: Skrivni prijatelj
Foto: Nataša Logar Andič, 2023.

Z igro knjižnični detektiv smo učence motivirali, da so se lotili samostojnega iskanja knjig po policah. Vsako leto namreč ugotavljamo, da veliko učencev še vedno ne zna poiskati knjige na policah, s knjižničnim detektivom pa smo tako dobili priložnost, da smo skupaj ponovili in nadgradili znanje o iskanju knjig na policah. Z detektivsko uganko smo razvijali tudi njihovo logično razmišljanje, hkrati pa smo dodali še nekaj gibalnih vaj, da so poleg možganov razgibali še telo. Veliko se jih je reševanja knjižničnega detektiva z veseljem lotilo, še posebno všeč sta jim bila »letanje« po šoli in iskanje naslednjega namiga, vsi pa so se na koncu počutili uspešne, ko so z malo razmišljanja in skupnega dela rešili detektivsko uganko. Večina starejših učencev je rešila tudi delovni list za mlajše, saj jim je bila dejavnost tako všeč. Konec oktobra smo izžrebali tudi pet nagrajencev, ki so prejeli lepe praktične nagrade.

Ocene knjig

Učence smo oktobra tudi prosili, da na posebnih lističih podajo oceno knjige, ki so jo prebrali. Poleg tega so zapisali še, ali jim je bila knjiga všeč ali ne in zakaj. Lističe z ocenami smo razstavili na panojih na hodniku pred knjižnico, da so si zapise lahko prebrali še preostali učenci na šoli. Kar nekaj učencev si je na podlagi prebranih zapisov v knjižnici izposodilo določeno knjigo.

Priporočilnica knjig

Učenci so lahko s posebnimi kazalkami označili knjige, ki jih sošolcem priporočajo v branje. Kazalke so se izkazale kot zelo uspešne, saj so učenci z veseljem označevali knjige, ki so jim bile všeč, prav tako pa so preostali učenci tako dobili dodatno spodbudo, da so si izposodili knjigo, ki si je drugače morda ne bi.

Osebni knjižni izziv

Učencem smo predstavili tudi poseben knjižni izziv. Pri tem gre bolj za razvijanje njihove notranje motivacije, saj na koncu šolskega leta za izpolnjen list ne dobijo nobene nagrade, temveč le lastno potrditev, da jim je uspelo. Vemo namreč, da so pri notranji motivaciji cilji dolgoročnejši. Notranja motivacija

Vsako leto ugotavljamo, da veliko učencev še vedno ne zna poiskati knjige na policah, s knjižničnim detektivom pa smo tako dobili priložnost, da smo skupaj ponovili in nadgradili znanje o iskanju knjig na policah.

1. NA POLICAH ZA CIBANE (C) POIŠČI KNJIGO:
WIDMARK, MARTIN: SKRIVNOST IZGINULIH DIAMANTOV

2. NA ZADNJI PLATNICI KNJIGE PREBERI OPIS KNJIGE. KOGA PROSI ZLATAR ZA POMOČ?

3. ZA BOLJŠE DELOVANJE TVOJIH MOŽGANČKOV, NAREDI 5 POSKOKOV, 5 PREDKLONOV IN 5 POČEPOV.

4. POIŠČI ENO POUČNO KNJIGO O RASTLINAH. NAPIŠI NASLOV TE KNJIGE.

5. V PRITLJIČJU ŠOLE, PRI MAMUTU, TE ČAKAJO NADALJNA NAVODILA.

6. NA POLICAH ZA PIONIRJE (P) POIŠČI KNJIGO:
INGOLIČ, ANTON: TAJNO DRUŠTVO PGC

7. ODPRI KNJIGO.

8. REŠI SKRIVNOSTNO UGANKO.

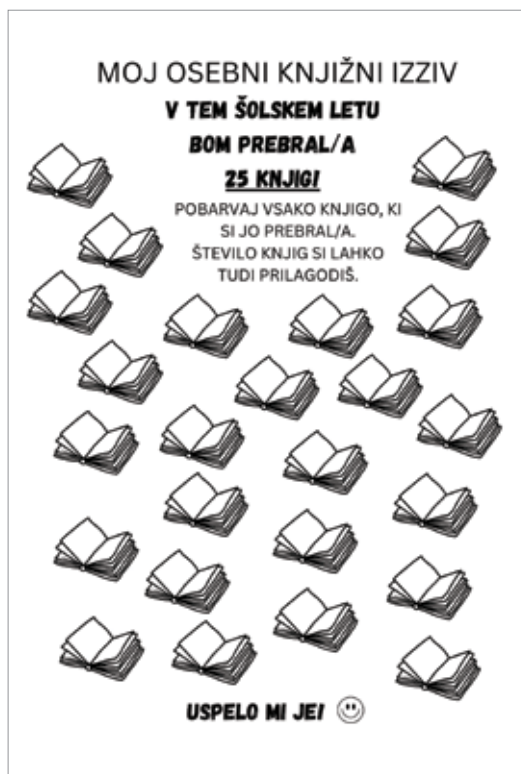
REŠITEV UGANKE:

IME, PRIIMEK, RAZRED:

Slika 5: Postani knjižnični detektiv in reši skrivnostno uganko
Avtorica: Nataša Logar Andič, 2023.

Slika 6 Ocene knjig na panoju
Foto: Nataša Logar Andič, 2023.

Slika 8: Osebni knjižni izziv
Avtorica: Nataša Logar Andič, 2023.

Slika 7: S kazalkami označene knjige
Foto: Nataša Logar Andič, 2023.

vodi k pogostejšemu in vseživljenjskemu branju, poveča pa se tudi bralna in učna učinkovitost. Več otrok se je odločilo, da se bodo izziva lotili. Nekateri so si število knjig povečali, drugi pa zmanjšali. Zanimivo jih bo na koncu šolskega leta vprašati, ali so cilj dosegli.

Albrehtova bralna značka za učitelje in starše

Učiteljica in knjižničarka Irena je z oktobrom začela z bralno značko za zaposlene in starše. Do maja so morali prebrati pet knjig. Ko so posamezno knjigo prebrali, so izpolnili poseben spletni obrazec. Na spletni strani šole so bile sproti objavljene prebrane knjige in njihovi vtisi ob prebrani knjigi. Iz naslovov knjig, ki so jih prebrali, je knjižničarka Irena oblikovala tudi priporočilni seznam za branje. Vsi, ki bodo opravili bralno značko, bodo prejeli priznanje. Do konca oktobra je nekaj staršev bralno značko že uspešno opravilo.

Branje zgodb v jutranjem varstvu

Oktobra smo k sodelovanju povabili tudi dve nadobudni učenki 7. razreda, Karolino in Brino, ki sta prava knjižna molja. Zmenili smo se, da sta dvakrat na teden prebirali zgodbe v jutranjem varstvu. Ena je prebirala pravljice v razredu mlajših, druga pa v razredu starejših učencev, ki so v jutranjem varstvu, potem sta se zamenjali. Vsak razred je tako dobil kar dve zgodbi za dobro jutro. Prebirali sta jim tako slovenske kot tuje slikanice, učenci pa so ju z veseljem poslušali. Zgodbe so jim bile zelo všeč in so komaj čakali, kdaj bosta spet prišli.

Izdelava pošastnega cofka iz volne

Oktober se je hitro približeval koncu, bližala pa se je že noč čarovnic, zato smo v skladu s sloganom šolskih knjižnic »Šolska knjižnica: kjer ustvarjalnosti in domišljiji ni meja« zadnji teden v knjižnici tudi ustvarjali. Učenci so si lahko iz volne in dodatkov izdelali svoj pošastni cofek. Učencem je bila dejavnost tako všeč, da je volne kaj hitro zmanjkalo. Nastali pa so zanimivi in malo tudi strašljivi izdelki.

Notranja motivacija vodi k pogostejšemu in vseživljenjskemu branju, poveča pa se tudi bralna in učna učinkovitost.

Slika 9: Učenka bere pravljice v jutranjem varstvu.
Foto: Nataša Logar Andič, 2023.

Slika 10: Izdelava pošastnih cofkov
Foto: Nataša Logar Andič, 2023.

Sklep

Knjižnica igra pomembno vlogo pri spodbujanju branja pri učencih. Vse šolsko leto se s knjižničarko Ireno trudiva, da privabiva v knjižnico in navdušiva nad knjigami in branjem čim večje število učencev, še posebej pa se promociji knjižnice posvetiva oktobra, ko praznujemo mednarodni mesec šolskih knjižnic. Oktobra smo tako organizirali več dejavnosti, ki so se izkazale za uspešne in so bile tudi zelo dobro sprejete. Učenci so z veseljem izdelovali knjižne kazalke, reševali pravljčni kviz, uživali so v reševanju detektivske uganke, izdelovali strašne cofke, zelo veliko se jih je pridružilo natečaju, kjer so ustvarjali likovne in literarne izdelke, učenci 6. razreda pa so z največjim veseljem pisali pisma svojim skrivnim prijateljem itd. Obe knjižničarki se bova še naprej trudili, da bo obisk knjižnice vse šolsko leto čim večji ter da bodo mladi z veseljem posegali po knjigah, si širili obzorje ter negovali ljubezen do knjig. Komaj pa tudi že čakamo našo novo šolo z moderno knjižnico, ki nas bo vse še dodatno motivirala za branje.

Viri

- Fekonja, R. (2004). Branje in pismenost: vloga šolske knjižnice pri spodbujanju branja. *Šolska knjižnica*, 3, 132–139.
- Medved, T. (2020). Sodelovanje šolskega knjižničarja z učitelji v osnovni šoli. *Šolska knjižnica*, 29, 4–10.
- Vilar, P. (2014). Vloga šolske knjižnice in knjižničarja. V R. Fekonja (Ur.), *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Knjižnično informacijsko znanje* [Elektronski vir] (str. 169–171). Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/pdf/pos-pouka-os-KIZ.pdf>

Nataša Logar Andič, univ. dipl. italijanistka in bibliotekarka, zaposlena na Osnovni šoli Frana Albrehta Kamnik
Naslov: Osnova šola Frana Albrehta Kamnik, Šolska ulica 1, 1241 Kamnik
E-naslov: natasa.logar-andic@os-fa.si

Oktobra smo organizirali več dejavnosti, ki so se izkazale za uspešne in so bile tudi zelo dobro sprejete.